

Az IKT-eszközök használatának különbözőségei a felsőoktatásban

BARNUCZ NÓRA – LABAN CZ IMRE*

Debreceni Egyetem

Bevezetés

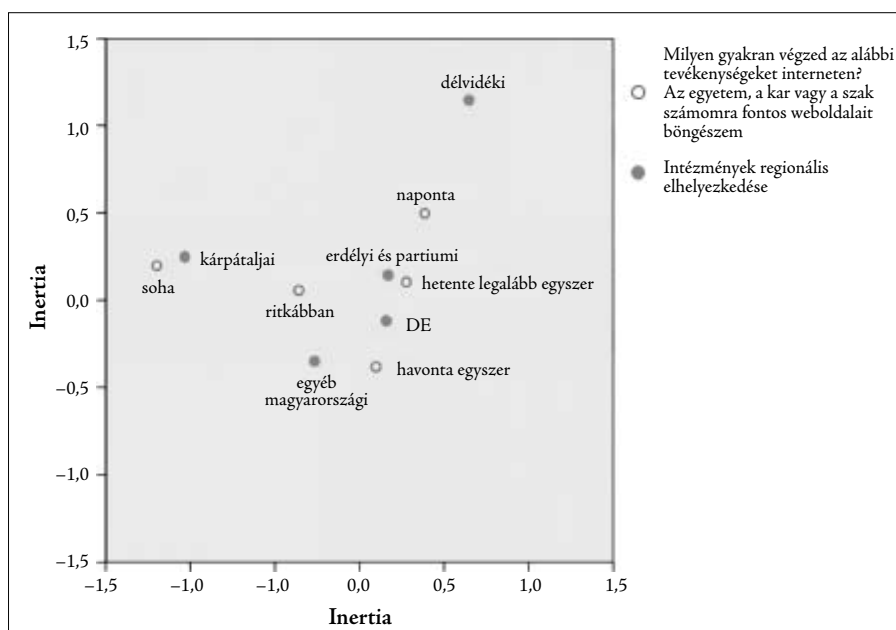
Tanulmányunkban arra keressük a választ, hogy milyen tényezők befolyásolják a megkérdezett magyarországi, erdélyi-partiumi és kárpátaljai egyetemeken tanuló hallgatókat abban, hogy alkalmazni tudják digitális kompetenciájukat az egyetemi életben. Továbbá, hogy a hallgatók melyik tanulási módot tartják a leghatékonyabbnak az egyetemi tanulásaik során. Kíváncsiak vagyunk, hogy a hallgatók milyen gyakran, milyen képzésben végzik inkább interneten a különböző egyetemmel kapcsolatos teendőiket. Azt is megnézzük, hogy milyen társadalmi háttérváltozóktól függ a hallgatók IKT-eszközök használata iránti érdeklődése, valamint, hogy létre tudunk-e hozni hallgatókra vonatkozóan egyetemi vagy egyéb internetes tevékenységek kapcsán jellemző faktorokat. Elemzésünk alapjául az IESA-TESSCEE II. 2014. adatbázis adatai szolgálnak. Az IESA-TESSCEE II. 2014 felmérésben magyarországi, romániai, ukrainai, szerbiai felsőoktatási intézmények hallgatói vettek részt. Az IESA-TESSCEE II. 2014 kutatás során 1792 hallgató válaszolt kérdőívünkre 2014 őszén a SZAKTÁRNET projekt keretén belül.¹ Elemzésünkben azt feltételezzük, hogy a hallgatók neme, az apa és az anya iskolai végzettsége, az objektív anyagi helyzet, az intézmények országai, az oktatás finanszírozása és a kari jellemzők fényében a hallgatók IKT-eszközök iránti attitűdje között szignifikáns különbség tapintható majd ki.

Eredmények

Elsőként azt vizsgáltuk, hogy milyen összefüggés van a karok és intézmények fontos weboldalainak hallgatók általi látogatásának gyakorisága és ezen intézmények regionális elhelyezkedése között (1. ábra).

* Levelező szerző: Labancz Imre, Debreceni Egyetem, 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.,
E-mail: liunideb@gmail.com

¹ Pusztai G. – Ceglédi T.: Pedagógushallgatók Kelet-Közép-Európában. In: Pusztai G. – Ceglédi T. (eds): *Szakmai szocializáció a felsőoktatásban*. Nagyvárad–Budapest, 2015 (TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0009). <http://mek.oszk.hu/14700/14763/14763.pdf> [Letöltve: 2016. 12. 05.]

1. ábra: Az internethasználat gyakorisága a karok függvényében. (Forrás: IESA-TESSCEE II. 2014; N = 1792)

Az értékeket egy inertia mezőben helyeztük el, ahol a regionális elhelyezkedést jelölő kitöltött korongok a rájuk jellemző gyakoriságot jelző kitöltés nélküli korongok közelében helyezkedtek el. A jelölések közötti távolság a kapcsolat erősségét jelzi, minél közelebb esik egy jelölés a másikhoz, annál szorosabb, illetve annál erősebb közöttük a kapcsolat. Tehát, minél közelebb esik egymáshoz az intézmény regionális elhelyezkedése és a végzett tevékenység gyakorisága, annál jellemzőbb a végzett tevékenység azon intézmény hallgatóira. Az elemzés során szignifikáns összefüggést találtunk a vizsgált változók között ($p = 0,000$), de az inertia alacsony értéke miatt (0,036) ez nem jelent erős kapcsolatot. Az ábrán látható, hogy a kárpátaljai intézmények hallgatóira jellemzőbb, hogy nem böngészik a kar vagy a szak weboldalait. Az erdélyi és a Partiumban élő hallgatók viszont a legaktívabbak ezen a téren. A Debreceni Egyetem (DE) hallgatóiról elmondható, hogy heti rendszerességgel böngészik a kar vagy a szak weboldalait.

Ezt követően azt vizsgáltuk meg, hogy milyen különbségeket kapunk a nemekre vonatkozóan. Ötféle tevékenység közül² csak három esetében kaptunk szignifikáns összefüggéseket a nemek és a képzési forma magyarázó változók mentén. Az egyes függő változókat 1–5-ig skálán kódoltuk a gyakoriság függvényében.³ A nőkre jellemző inkább, hogy hetente legalább egyszer az egyetem, kar, szak fontos weboldalait böngészik (75,9%), hogy hetente legalább egyszer egyetemi kurzussal, szemináriummal kapcsolatos információ-

² Ezek: az egyetem, a kar vagy a szak számomra fontos weboldalait böngészem; egyetemi kurzussal/szemináriummal kapcsolatos információkat keresek; szakmai anyagokat keresek szakirányú adatbázisokban (Anelis, SCOPUS, Proquest, Jstor stb.); az oktatók weboldalát vagy a kurzusok online verzióját böngészem; tankönyveket, szakirodalmat töltök le megosztó/közösségi oldalakról

³ 1 – soha; 2 – ritkábban; 3 – havonta egyszer; 4 – hetente legalább egyszer; 5 – naponta

1. táblázat: Társadalmi háttérváltozók hatása a hallgatók IKT-eszközök használata iránti érdeklődésére (logisztikus regresszió, esélyhányadosok). (Forrás: IESA-TESSCEE II. 2014; N = 1792)

	Esélyhányados	Esélyhányados	Esélyhányados	Esélyhányados	Esélyhányados
	egyetemi kar	egyetemi kurzus	szakmai anyag	online kurzus	tankönyvek letöltése
Nem	0,864	0,642**	1,053	0,802	0,645**
Objektív anyagi átlag ^{a)}	1,012	1,032	0,972	1,053	0,916*
Apa iskolai végzettsége ^{b)}	0,771	0,791	0,765	0,803	0,649*
Anya iskolai végzettsége ^{c)}	1,033	1,117	0,992	1,161	1,025
Pedagógusjelölt	0,715	1,006	1,413	0,727	1,292
Képzési forma	0,867	1,115	1,029	0,770	1,063
Finanszírozás	1,196	1,048	1,185	1,620*	1,236
Középiszkola fenntartója	0,940	0,783	0,964	1,018	0,711*
Kar országa	0,818	0,494***	0,694	0,513***	0,674*
a -2LL csökkenése	0,62%	3,2%	2,7%	2%	3,2%

Megjegyzés: ***: $P \leq 0.001$, **: $P \leq 0.01$, *: $P \leq 0.05$

^{a)} Az objektív anyagi átlagot egy tíztemes kérdés összevonásával hoztuk létre: „Jelöld be, amivel a családod rendelkezik! A 10 item: saját ház, lakás; nyaraló, hobbitelek; plazma TV, LCD TV; asztali számítógép vagy laptop otthoni internethozzáféréssel; táblagép, e-book olvasó; mosogatógép; klíma; okostelefon; személyautó. Az összevont itemsor esetében az összes hallgató válaszáinak átlaga 6,1 lett, ezért a maximum hat felsorolt lehetőségre igennel válaszolókat átlagos vagy az alatti objektív gazdasági helyzetűeknek, a minimum hét itemre igennel válaszolókat pedig átlagon felüli objektív gazdasági helyzetűeknek tekintettük” (Dusa, 2015: 232).

^{b)} 0 = az apa alacsonyabb iskolai végzettsége = érettségizetlen apa; 1 = az apa magasabb iskolai végzettsége = érettségizett és/vagy diplomával is rendelkezik.

^{c)} Az anya alacsonyabb iskolai végzettsége = érettségizetlen anya, az anya magasabb iskolai végzettsége = érettségizett és/vagy diplomával is rendelkezik.

kat keresnek az interneten (78,4%), hogy hetente legalább egyszer tankönyveket, szakirodalmat töltenek le megosztó/közösségi oldalokról (80,7%). A nők valószínűleg nem szeretik „elveszíteni a fonalat”, és ezért ha nem is naponta, de hetente legalább egyszer megnézik az egyetem számukra fontos weboldalait, vagy megkeresik a szemináriumokkal kapcsolatos információkat, valamint feltérképezik, hogy honnan is tudnák letölteni a számukra szükséges tananyagot vagy szakirodalmat. A képzési formát illetően, az alapszakos hallgatókra jellemző, hogy naponta végzik ezeket a tevékenységeket az interneten (75% feletti értékek). Ez valószínűleg azzal magyarázható, hogy az alapszakos hallgatók nem elég tapasztaltak és tájékozottak az egyetem, a kurzusok, vagy a szemináriumok követelményeivel kapcsolatban.

Annak érdekében, hogy az eddig kapott eredményeinkre valószínűsíthető konzekvenciát tudjunk levonni, egy logisztikus regressziós statisztikai eljárással továbbvizsgáltuk az egyes függő változóinkat a különböző magyarázó változók bevonásával.

Arra kerestük a választ, hogy melyik magyarázó változónak⁴ van erősebb hatása a hallgatók egyetemi tanulmányaikkal kapcsolatos internethasználatára. Logisztikus regresszió alkalmazásával vizsgáltuk meg a kérdést kétértékű változók segítségével (1. táblázat).

A logisztikus regresszióban a társadalmi háttérváltozók bevonását azért tartottuk fontosnak, mert Molnár (2003) szerint számos társadalmi struktúrából származó előny és hátrány befolyásoló hatással bírhat az IKT-eszközök elterjedésében és hatékony kihasználásában. Fukuyama (1995) meglátása szerint a magasabb társadalmi tőkével rendelkező társadalmakban sokkal sikeresebb az IKT-eszközök hatékony kihasználása, mint az alacsonyabb társadalmi tőkével rendelkezőkében.

Az eredmények szerint azon opció, hogy a hallgatók az egyetem vagy a kar weboldalait böngésszik és a bevont magyarázó változók között nem találtunk szignifikáns összefüggést. A kari honlapok böngészése nem függ a bevont magyarázó változóktól.

A második állításra – „egyetemi kurzussal/szemináriummal kapcsolatos információkat keresek” – kapott válaszok alapján, a hallgatók neme és vizsgálatba bevont felsőoktatási intézmények országai esetében kaptunk szignifikáns összefüggést. A férfiaknak 0,642-szeres esélyük van, azaz kisebb eséllyel keresnek az egyetemi kurzussal/szemináriummal kapcsolatos információkat az interneten, mint a nők. Valószínűleg a nők ezzel a tevékenységgel kapcsolatban inkább naprakészek szeretnek lenni. A férfiakat ez kevésbé érdekli. A magyarországi intézmények hallgatóinak – a nem magyarországi intézmények hallgatóihoz képest – csak 0,494-szeres az esélyük (tehát a fele) arra, hogy egyetemi kurzussal/szemináriummal kapcsolatban tájékozódjanak az interneten.

A harmadik állításra – „szakmai anyagokat keresek szakirányú adatbázisokban” – és a bevont magyarázó változók között nem találtunk szignifikáns eredményeket.

A következő állításra – „az oktatók weboldalát vagy a kurzusok online verzióját böngésem” – csak a finanszírozást magyarázó változó és az intézmények országai kapcsán kaptunk szignifikáns összefüggést. A magyarországi intézmények hallgatóinak csak 0,513-szoros – tehát kisebb – esélyük van arra, hogy a hallgatók az oktatók weboldalát vagy a kurzusok online verzióját böngésszék. Ez a tevékenység is a nem magyarországi intézmények hallgatóira jellemző inkább. Az állami finanszírozású képzésben tanuló hallgatónak 1,620-szoros esélye van, azaz nagyobb eséllyel böngésszi az oktatók weboldalát vagy a kurzusok online verzióját, mint egy költségtérítéssel képzésben tanuló hallgató.

„A tankönyveket, szakirodalmat töltök le megosztó/közösségi oldalakról” állításra kapott hallgatói válaszok alapján a hallgatók neme, az objektív anyagi átlag és az apa iskolai végzettsége, a középiskola fenntartója és az intézmények országai kapcsán találtunk szignifikáns összefüggéseket. A férfiaknak 0,645-szörös esélyük van, azaz kisebb eséllyel

⁴ A logisztikus regresszió során bevont magyarázó változókat kétértékű (dummy) változókká kódoltuk, ahol a nők 0, a férfiak 1, a rosszabb anyagi helyzet 0, a jobb anyagi helyzet 1, az apa alacsonyabb iskolai végzettsége 0, az apa magasabb iskolai végzettsége 1, az anya alacsonyabb iskolai végzettsége 0, az anya magasabb iskolai végzettsége 1, a nem pedagógusjelöltek 0, a pedagógusjelöltek 1, az alapszakos hallgatók 0, a mesterszakos hallgatók (az osztatlan képzésben részt vevő hallgatókat „system missing”-be tettük, mert 10%-on aluli volt az arányuk) 1, a költségtérítéssel képzésben részt vevő hallgatók 0, az állami finanszírozású képzésben részt vevő hallgatók 1, a nem állami fenntartású középiskolában tanuló hallgatók 0, az állami fenntartású középiskolában tanuló hallgatók 1, a nem magyarországi felsőoktatási intézményben tanuló hallgatók 0, a magyarországi felsőoktatási intézményekben tanuló hallgatók 1-es kódot kaptak. A kétértékű magyarázó változók mellett az egyes függő változókat is kétértékű (dummy) változókra kódoltuk, ahol a „havonta, ritkán, soha” kategóriákat 0-val, a „naponta, hetente” kategóriákat pedig 1-gyel kódoltuk.

töltenek le tankönyveket, szakirodalmat az internetről, mint a nők. Ez a tevékenység is a nőkre jellemző inkább. Mindez csupán azt támasztja alá, hogy a nők jobban szabálykövetők, mint a férfiak. A nők igyekeznek megfelelni az elvárásoknak, a férfiak pedig ezt könnyebben veszik. A nők valószínűleg azért nem kedvelik az önálló tananyagkeresést, mert általában a hagyományos nemi szerepfelfogás és a nemi sztereotípiák szerint kisebb önállóság jellemző rájuk, és kitartásuknak, monotoniatűrésüknek köszönhetően jobb teljesítményt érnek el akkor, ha megmondják nekik, hogy mit kell pontosan megtanulniuk (Fényes 2010). A jobb anyagi helyzettel rendelkezőknek 0,916-szoros esélyük van, azaz kisebb eséllyel töltenek le szakirodalmat, tankönyveket az internetről, mint azok, akik rosszabb anyagi helyzetben vannak. Valószínűleg a jobb anyagi helyzetben lévő szülők gyermekei inkább megvásárolják a tanulmányokhoz szükséges könyveket, emiatt kevésbé töltenek le tankönyveket. Az is valószínűsíthető, hogy a szülők korábbi tanulmányaik okán már esetleg rendelkeztek ezekkel a könyvekkel. Azoknak a hallgatóknak, akiknél az apa magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik, 0,649-szeres esélyük van, azaz kisebb eséllyel végzik ezt a tevékenységet, mint azok, akiknél az apa alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezik. Valószínűleg a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők jobb anyagi helyzettel bírnak, és könnyebben vásárolják meg gyermekeiknek a tanulmányokhoz szükséges könyveket, mint azok a szülők, akik alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, és így rosszabb anyagi helyzetben élnek.⁵ Az állami fenntartású középiskolákban végzett hallgatóknak 0,711-szeres esélyük van, azaz kisebb eséllyel használják tankönyvletöltésre az internetet, mint azok, akik nem állami fenntartású középiskolában tanultak (Pusztai 2004).

A magyarországi felsőoktatási intézményekben tanuló hallgatóknak 0,674-szeres esélyük van, azaz kisebb eséllyel töltenek le tananyagokat az internetről, mint azok, akik nem magyarországi intézményekben tanulnak. Feltehetően ez azoknak a férfi hallgatóknak köszönhető, akiknél az apa magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik, jobb anyagi helyzetben élnek – tehát könnyebben megvásárolják a tanuláshoz szükséges könyveket, netán a diplomás szülők könyvei között felellhetők a szükséges könyvek, szakmai anyagok –, és állami fenntartású középiskolában tanulhattak.

Összegzésként, az eredmények tehát azt mutatták, hogy az internethasználat a nőkre, a nem magyarországi intézmények hallgatóira, az állami finanszírozású képzésben résztvevőkre, a rosszabb anyagi helyzettel rendelkezőkre, az apa alacsony iskolázottsága esetén, a nem állami fenntartású középiskolában végzett hallgatókra jellemző inkább. A hipotézisünk is csak részben igazolódott be, hiszen csak a hallgatók neme, az intézmények, az oktatás finanszírozása, az apa iskolai végzettsége, az objektív anyagi helyzet, az intézmények országai, a középiskola fenntartója kapcsán volt megfigyelhető szignifikáns kapcsolat. Miután megnéztük, hogy melyik magyarázó változónak van befolyásoló ereje a hallgatók IKT-eszközök használata iránti attitűdjére, kíváncsiak voltunk, hogy létre tudunk-e hozni faktorokat az egyetemi/főiskolai IKT-eszközök használatának támogatottságával kapcsolatban (2. táblázat).

Három faktorcsoportot tudtunk kialakítani úgy, hogy az interneten végzett tevékenységek mindegyikét bevontuk annak érdekében, hogy az egyes változók megfelelően

⁵ A jövedelem és az iskolázottság is hat, mivel mindkettő szignifikáns. A regresszió a tiszta hatást is mutatja, bár igaz, hogy a kettő (jövedelem és iskolázottság) össze is függ, azaz van multikollinearitás. Ezt a szorzatváltozó hatása tudná legjobban megmutatni, de ez túlbonyolítaná a modellt.

2. táblázat: Faktoralízis – „Flow”, Akadémiai, Facebook-faktorok a pedagógusjelölt hallgatók körében. (Forrás: IESA-TESSCEE II. 2014; N = 1792)

Faktoralízis 0,33 feletti súlyokkal	Internethasználók típusai		
	Flow	Akadémiai	Facebook
Videocsatornát szerkesztek, menedzselek internetes közösség számára.	0,914		
Blogot szerkesztek internetes közösség számára.	0,881		
Online játékokkal játszom.	0,433		
Egyetemi kurzussal/szemináriummal kapcsolatos információkat keresek.		0,737	
Az oktatók weboldalát vagy a kurzusok online verzióját böngészem.		0,648	
Az egyetem, a kar vagy a szak számomra fontos weboldalait böngészem.		0,612	
Szakmai anyagokat keresek szakirányú adatbázisokban (Anelis, SCOPUS, Proquest, Jstor stb.).		0,576	
Tankönyveket, szakirodalmat töltök le megosztó/ közösségi oldalakról.		0,546	
Facebookon beszélgetek a barátaimmal.			0,750
Facebookon posztokra reagálok.			0,743

rendeződni tudjanak. A faktoralízishez maximum *likelihoodot* állítottunk be, a három faktor együttes magyarázó ereje 47,074%. Az első faktor a „Flow” elnevezést kapta, ahol a videocsatornák, blogok szerkesztése, internetes közösségi oldalak, online játékok jellemzők kaptak helyet. Azért kapta a „Flow” elnevezést a csoport (Csíkszentmihályi 1997), mert ezek a tevékenységek örömmel tölthetnek el bennünket. A második csoport az „Akadémiai” elnevezést kapta, hiszen ebben a csoportban a felsőoktatással kapcsolatos tevékenységeket találunk, mint például egyetemi kurzussal/szemináriummal kapcsolatos információkat keresek, az oktatók weboldalát vagy a kurzusok online verzióját böngészem stb. A harmadik csoport a közösségi oldalak használatával kapcsolatos jel-

3. táblázat: Társadalmi háttérváltozók hatása a faktorokra vonatkozóan (lineáris regresszió). (Forrás: IESA-TESSCEE II. 2014; N = 1792)

	Flow	Akadémiai	Facebook
	Beta	Beta	Beta
Nem	0,137***	-0,110***	-0,102***
Objektív anyagi helyzet	-0,039	-0,067*	-0,078**
Apa iskolai végzettsége	0,011	-0,001	0,014
Anya iskolai végzettsége	-0,030	-0,038	-0,025
Pedagógusjelölt	0,038	-0,005	-0,137***
Képzési forma	-0,089**	-0,042	-0,048
Intézmény országa	-0,054	-0,122**	0,034
Finanszírozás	0,000	0,024	0,092**
Középiszkola fenntartója	0,035	0,007	0,003
AdjR ²	0,026	0,030	0,042

Megjegyzés: ***: $P \leq 0.001$, **: $P \leq 0.01$, *: $P \leq 0.05$

lemzőket tartalmazza, ezért a „Facebook” elnevezést kapta. Az „Akadémiai” elnevezésű faktorcsoport alátámasztja a felsőoktatási intézmények hatását az IKT-eszközök használatának vonatkozásában a hallgatók körében.

Tovább vizsgáltuk a faktorainkat lineáris regresszióval (3. táblázat), melynek következtében szignifikáns összefüggéseket találtunk a bevont kétértékű (dummy) magyarázó változók mentén (lásd a 3. lábjegyzetet).

Szignifikáns összefüggést kaptunk a Flow internethasználati forma és a hallgatók neme, valamint a képzési forma magyarázó változók között. A Flow internethasználati forma főleg a férfiakra, az alapszakos képzési formában tanuló hallgatókra jellemző. Feltehetően a férfiak azok, akik inkább szeretnek videocsatornákat, blogokat, internetes közösségi oldalakat szerkeszteni, online játékokkal játszani, illetve együtt tanulni az ismerősökkel. Az alapszakos képzési formában tanuló hallgatók valószínűleg azért képviselik jobban ezt az internethasználati formát, mert kevesebb olyan tapasztalattal rendelkeznek még, amelyek komolyabb kutatói munkát igényelnek, például szakmai anyagok keresése, azok értelmezése stb. Ebből adódóan az alapszakos hallgatóknak még több hobbyszerű tevékenységre van idejük, mint a mesterszakos hallgatóknak.

Az „Akadémiai” internethasználati forma esetében szignifikáns összefüggéseket találtunk a hallgatók neme, az apa iskolai végzettsége, valamint az intézmény országa magyarázó változók között. Főleg a nőkre, a rosszabb anyagi helyzettel rendelkező hallgatókra, a nem magyarországi intézmények hallgatóira jellemző az, hogy egyetemi kurzussal/semináriummal kapcsolatos információkat keresnek az interneten, az oktatók weboldalait, a kurzusok online verzióját böngészik, vagy szakmai anyagokat, tankönyveket töltenek le az internetről. Feltehetően a nők azok, akik minden tanuláshoz szükséges információ birtokában szeretnek lenni, valamint a rosszabb anyagi helyzettel rendelkezők kevésbé tehetik meg, hogy megvásárolják a tanuláshoz szükséges könyveket, ezért könnyebben hozzájuthatnak az interneten. Ahogy fentebb is láttuk (lásd logisztikus regressziós elemzés) a nem magyarországi intézmények hallgatóira jellemző inkább az, hogy igénybe veszik az internet adta lehetőségeket az egyetemi tanulmányaik során (egyetemi kurzusok online verziójának letöltése, oktatók weboldalainak böngészése, vagy más az oktatáshoz való viszonyuk). Feltehetően a nem magyarországi intézményekben nagyobb igény van például az online kurzusokra, ami egyrészt azzal magyarázható, hogy az IKT-kultúra kihasználására talán nagyobb figyelmet fordítanak a határon túli országokban, mint itthon. Másrészt, valószínűleg a határon túli felsőoktatási intézmények nagyobb teret adnak a távoktatásnak, amelyben központi szerepük van az IKT-eszközöknek. A távoktatás szükségességében a hálózati infrastruktúra alacsony szintű kiépítettsége is nagy szerepet játszhat (Török 2002).

A harmadik „Facebook” internethasználati forma esetén a hallgatók neme, az objektív anyagi index, az, hogy a hallgató pedagógusjelölt-e vagy sem, az egyetemi képzés finanszírozása kapcsán szignifikáns összefüggéseket találtunk. A nőkre, a rosszabb anyagi helyzettel rendelkező hallgatókra, a nem pedagógusjelöltekre, az állami képzésben részt vevő hallgatókra jellemző inkább, hogy a „Facebook” használatba tartozó formákat képviselik. A nők intenzívebben követik a közösségi oldalak híreit a Facebookon és a közösségi oldalakon szerzett információk és kapcsolati tőke segítségével, és a jó kapcsolatépítő tulajdonságuknak köszönhetően könnyebben élnek egyetemi életüket. A jobb anyagi helyzettel rendelkező hallgatókra jellemző inkább, hogy társasági életet élnek különböző klubokban, amelyre a rosszabb anyagi helyzetben élőknek nincs lehetőségük, ezért csak

a közösségi oldalakon érintkezhetnek a közvetlen ismerőseikkel. Az állami finanszírozású képzésben részt vevő hallgatókra jellemző inkább az, hogy a Facebookon élik a mindennapjaikat. Ez azzal is magyarázható, hogy a költségtérítéssel képzésben részt vevő hallgatókra jellemző inkább, hogy a munkahelyi kötelezettségek mellett valószínűleg kevesebb idő jut arra, hogy online legyenek, és hogy chateljenek az ismerőseikkel. Erre valószínűleg a munka befejezése után juthat idő, míg az állami finanszírozású hallgatók akár napközben többször is online lehetnek.

Összességében azt mondhatjuk el, hogy a hallgatók nagy hangsúlyt fektetnek az internetes alkalmazásokra, digitális eszközökre az egyetemi tanulmányaik során. A felsőoktatásnak pedig éppen emiatt kellene lépést tartania az internetet kiválóan használó és nagyfokú informatikai ismeretekkel rendelkező hallgatók digitális kompetenciájának alkalmazási lehetőségeivel és fejlesztésével.

IRODALOM

- CSÍKSZENTMIHÁLYI M. (1997) *Flow. Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- DUSA Á. (2015) Pedagógushallgatók nemzetközi tanulmányi mobilitási tervei. In: PUSZTAI G. és Ceglédi T. (eds): *Szakmai szocializáció a felsőoktatásban. A pedagógusképzés kihívásai a Kárpát-medencében*. (Felsőoktatás & Társadalom 2.) Nagyvárad–Budapest, Partium Könyvkiadó; Personal Problems Solution; Új Mandátum Könyvkiadó.
- FÉNYES H. (2010) *A nemi sajátosságok különbségének vizsgálata az oktatásban. A nők hátrányainak felszámolódása?* Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.
- FUKUYAMA, F. (1995) *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. New York, Free Press.
- MOLNÁR SZ. (2003) A társadalmi tőke és információs társadalom. *Szociológiai Szemle*, 3. pp. 112–121.
- PUSZTAI G. (2004) *Iskola és közösség. Felekezeti középiskolások az ezredfordulón*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- TÖRÖK B. (2002) *Távoktatás a határon túli magyarok képzésében*. Budapest, Oktatókutató Intézet az Apertus Közalapítvány támogatásával.